

Instytut Pamięci Narodowej - Kraków

<https://krakow.ipn.gov.pl/pl4/fotorelacje/171808,Wystawa-i-konferencja-naukowa-w-80-rocznice-zaglady-getta-w-Chmielniku-woj-swiet.html>
17.05.2024, 22:36

Wystawa i konferencja naukowa w 80. rocznicę zagłady getta w Chmielniku (woj. świętokrzyskie)

Otwarcie wystawy „Aktion Reinhardt 1942-1943” oraz konferencja naukowa odbyły się 7 października 2022 r. w gmachu dawnej synagogi w Chmielniku. Wydarzenie zorganizowała Delegatura IPN w Kielcach wraz z Ośrodkiem Edukacyjno-Muzealnym „Świętokrzyski Sztetl”, w związku z 80. rocznicą rozpoczęcia likwidacji tamtejszego getta.

W programie konferencji naukowej pt. „Akcja Reinhardt w regionie kieleckim” znalazło się osiem referatów badaczy z różnych środowisk naukowych, w tym również pracowników IPN. Prezentacje dotyczyły przede wszystkim lokalnych wątków dotyczących Akcji Reinhardt.

O zagładzie getta w Chmielniku opowiedziała zebranych dr Karolina Trzeskowska-Kubasik z Biura Badań Historycznych IPN. Zwracała uwagę, że getto chmielnickie miało charakter otwarty, lecz Żydzi mieli zakaz opuszczania jego terenu. Jednocześnie było to największe getto w Kreishauptmannschaft Busko, a także charakteryzowało się największą liczbą deportowanych do tego miejsca Żydów. Przed akcją likwidacyjną przebywało w Chmielniku 13 tys. osób. 6 października 1942 r. Żydów wyprowadzono w stronę Chęcina, a po kilku dniach 8 tys. osób wywieziono do obozu zagłady w Treblince.

Podczas konferencji z referatem wystąpił również dr Tomasz Domański z Referatu Badań Historycznych kieleckiej delegatury IPN. Badacz przedstawił informacje na temat prześladowań Żydów po Akcji Reinhardt na terenie dystryktu radomskiego. Jak wskazał, Niemcy zdawali sobie sprawę z tego, że części Żydów udało się ukryć, dlatego wykorzystali przeciwko nim liczne formacje policyjne. Oddziały przeprowadzały obławy na wsiach czy w lasach, a znajdowani Żydzi byli mordowani. Na podstawie donosów sprawdzano również mieszkania czy gospodarstwa, w których mieli ukrywać się Żydzi. Do takiego zdarzenia doszło na przykład w Śładkowie Małym, gdzie żandarmi zamordowali dziesięcioro Żydów ukrywanych przez rodzinę Wójcików.

O Akcji Reinhardt

W 1942 r. niemieckie władze okupacyjne przystąpiły do planowego wymordowania ludności żydowskiej na okupowanych ziemiach polskich w tzw. Generalnym Gubernatorstwie i Bezirku Białystok. Operacji nadano kryptonim „Reinhardt”. W jej wyniku od marca 1942 r. do listopada 1943 r. zginęło około 2 mln Żydów.

W okupacyjnym dystrykcie radomskim, w granicach którego znajdowała się Kielecczyzna, Aktion Reinhardt rozpoczęła się w z 4 na 5 sierpnia 1942 r. od wysiedlenia ludności żydowskiej z małego getta na Glinicach w Radomiu. Getto kieleckie zostało wysiedlone w dniach 20-24 sierpnia. W największym getcie na tym terenie, w Częstochowie, akcja wysiedleńcza trwała od 22 września do 7 października. Każdej akcji towarzyszyła ogromna brutalność i przemoc. Osoby chore, kaleki, starsze, kobiety w ciąży były bez pardonu mordowane na ulicach. Pozostałych formowano w kolumny marszowe i pędzono do najbliższej stacji kolejowej, gdzie czekały już posypane wapnem bydłące wagony,

kierowane do niemieckiego obozu zagłady w Treblince.

Ponieważ część osób próbowała wszelkimi sposobami uniknąć wywózki, 10 listopada 1942 r. ukazało się niemieckie zarządzenie tworzące żydowskie enklawy tzw. getta wtórne, w których zgromadzono kilkanaście tysięcy Żydów. W styczniu 1943 r. zostały one zlikwidowane, a ich mieszkańcy zamordowani w obozach zagłady. W kolejną fazę (trzecią) Zagłada przeszła po okresie „wysiedleń” z lata i jesieni 1942 r. Niemcy sukcesywnie likwidowali getta szczątkowe, ogłaszając kolejne miejscowości „Judenfrei” (wolne od Żydów), natomiast uciekinierów żydowskich skazali na natychmiastową śmierć.

Szacuje się, że w wyniku przeprowadzonego przez państwo niemieckie ludobójstwa w dystrykcie radomskim, w ramach Aktion Reinhardt, wywieziono na śmierć 360 tys. Żydów. Wiele tysięcy zginęło podczas towarzyszących wszystkim akcjom wysiedleńczym masowych rozstrzeliwań.